

העימות בין ישראל לחזבאללה בצל הקורונה – נחישות בצד זהירות

אורנה מזרחי ויורם שוייצר

בשבועות האחרונים, בצל משבר הקורונה, ניכרת עליית מדרגה במתיחות בין חזבאללה לבין ישראל. שני היריבים עסוקים אמנם בהתמודדות עם המגפה, אך בד בבד נערכים להמשך המאבק הצפוי ביניהם ביום שאחריה, תוך שימור מאזן ההרתעה הקיים ביניהם. בשלב זה צעדיהם מבטאים דבקות במדיניותם: חזבאללה, בהברחת אמל"ח מתקדם ובביסוס נוכחותו ברמת הגולן, וישראל בסיכול מהלכים אלה. אך לשניהם אין עניין בסבב הסלמה נוסף, העלול להתפתח למלחמה נרחבת. "שיח האזהרות" שהחליפו הצדדים באמצע אפריל (תקיפת רכב של חזבאללה על ידי ישראל לאחר שאנשיו נטשוהו, ופריצת גדר הגבול בשלוש נקודות על ידי פעילי חזבאללה) מלמדים כי בצד הנחישות לסמן את גבולות כללי המשחק שהתעצבו בשנים האחרונות, שניהם נוקטים מדיניות מחושבת ומדודה. עם זאת, לאור המשך מאמצי ההתעצמות של חזבאללה והתבססותו ברמת הגולן, ישראל נדרשת לבחון אם נכון לנצל את מצוקתו של הארגון על מנת לקדם פגיעה משמעותית ביכולותיו, תוך הסתכנות בהידרדרות לעימות נרחב. מומלץ כי בצד המשך ואף הגברת פעילות המב"מ לסיכול ההתבססות בסוריה, יש לבחון פעילות בלבנון רק בנסיבות של עליית מדרגה משמעותית באיום על ישראל, ובמיוחד בתחום דיוק הטיילים. ובכל מקרה, יש להתמיד בהיערכות של צה"ל והחזית האזרחית לעימות נרחב.

בחודש החולף, בצד העיסוק הנרחב של חזבאללה ופטרונותו איראן במגפת הקורונה, נמשכו מאמצי הארגון, בסיוע משמרות המהפכה האיראנים, בביסוס תשתיתו בסוריה ובמיוחד ברמת הגולן כחזית נוספת לזו הלבנונית מול ישראל. פעילות זו מתבצעת במקביל להישאבותו של הארגון לטיפול בבעיותיה הפנימיות של לבנון: המשברים במישורים הכלכלי, הפוליטי והבריאותי. הארגון התגייס אמנם למאבק במגפת הקורונה, אך ניצל זאת בעיקר לביסוס מעמדו והלגיטימציה שלו בקרב הציבור כמגן לבנון. סדר עדיפות זה בא לידי ביטוי גם בנאומים שנשא באחרונה מזכ"ל הארגון, חסן נצראללה, בכללם זה מ-4 במאי, שהוקדש רובו ככולו למשבר הפנימי בלבנון, במאמץ להבליט את תפקידו החיובי של חזבאללה ולהפריך את הביקורת המופנית כלפיו מבית.

אולם גם במהלך המערכה הפנימית בלבנון, חזבאללה לא נטש את מאמצי בתחום העברת אמל"ח מתקדם לרשותו וביסוס התשתית המבצעית שלו בסוריה, ובעיקר בטיפוח שלוחיו המקומיים ברמת הגולן. כך נמשכים ניסיונות חזבאללה ואיראן להעביר אמל"ח אסטרטגי, כולל רכיבים לפרויקט דיוק הטיילים, מאיראן לסוריה ומשם ללבנון. לשם כך מקפיד חזבאללה, תוך ניצול השפעתו על המערכת הפוליטית הלבנונית, לשמר לעצמו את האפשרות להשתמש הן במעבר היבשתי מסוריה ללבנון, והן בגישה לטיסות מחו"ל בשדה התעופה שבביירות. בין היתר, נודע כי הצוותים הרפואיים בשדה התעופה, שמטפלים בתושבים לבנונים החוזרים מחו"ל (חזבאללה היה בין מובילי המאבק להשבתם בטיסות ללבנון), הינם מטעם ארגון הבריאות האסלאמי, המשויך לחזבאללה.

מאמצי חזבאללה בתחום ההתעצמות וביסוס נוכחותו ברמת הגולן מהווים מקור דאגה לישראל. נחישות הארגון להתמיד בבניית תשתית מקומית, המופעלת על ידו בקרבת הגבול עם ישראל במרחב רמת הגולן, נמצאת ברקע אזהרה החמורה שפרסם דובר צה"ל בערבית (ב-10 באפריל) בעקבות ביקור של מפקד גייס 1 הסורי בלוי מפקד בכיר מחזבאללה בעמדות המשמשות את חזבאללה באזור. דובר צה"ל הבהיר כי ישראל לא תסבול את המשכה של פעילות זאת, "המכוונת לבניית תשתית טרור נגד ישראל בחסות המשטר הסורי". מנגד, אזהרות מועברות לישראל גם מהצד הלבנוני, בין השאר על ידי גורמי הממשלה החדשה שבחסות חזבאללה: שר החוץ הלבנוני אמר (ב-19 באפריל) כי לבנון מצויה במלחמה עם ישראל, שחודרת לשטחה האווירי, וכי תוגש תלונה למועצת הביטחון על הפעילות הישראלית. זאת, בהמשך לאזהרת ראש ממשלת לבנון בפגישתו עם מפקד יוניפי"ל (8 באפריל) כי לבנון תתקשה לא להגיב בעתיד אם ישראל תמשיך לתקוף בסוריה תוך שימוש במרחב האווירי הלבנוני.

ברקע ניכרת נחישותה של ישראל להתמיד בקידום אסטרטגיית המב"ם (המערכה בין המלחמות), שתכליתה לצמצם איומים המופנים נגדה ולבסס הרתעה. במסגרת זאת יש לראות את רצף התקיפות שאירעו לאחרונה בסוריה ואשר יוחסו לישראל: ב-13 וב-28 בפברואר, ב-31 במרץ, ב-15, ב-20, וב-27 באפריל, וב-1 וב-4 במאי. לאחרונה ניכרת פעילות ערה של חיל האוויר הישראלי מעל שמי לבנון לאיסוף מודיעין ולירי לשטח סוריה, וכן מתרחשת פעילות לאורך הגבול הלבנוני, בין היתר לצורך השלמת הגדר הביטחונית. הלבנונים רואים כהפרה של קו הגבול כל כניסה של כוח ישראלי לאזורים הנתונים במחלוקת לאורכו. כן יוחס לישראל החיסול (ב-5 באפריל) בעומק לבנון של פעיל חזבאללה, עלי מחמד יונס, מקורב לסולמאני, הגם שמנגד נטען כי הוא חוסל על רקע סכסוך פנימי בארגון.

פעילותה של ישראל בסוריה מכוונת להדגיש קווים אדומים ביחס להתבססותה הצבאית של איראן בשטח המדינה, ובפרט להרחיק את כוחותיה ושלוחיה של איראן ובראשם חזבאללה מרמת הגולן; להקשות על העברה של אמצעי לחימה לחזבאללה, ובמיוחד לסכל את הפרויקט לדיוק הטילים. עם זאת, ישראל מקפידה לא לחרוג בבטות מכללי המשחק שהתעצבו בשנים האחרונות, ובעיקר נמנעת מתקיפות על יעדי חזבאללה בתחום לבנון.

הנחישות של ישראל וחזבאללה לשמר את כללי המשחק ביניהם משקפת למעשה שאיפה למנוע הדרדרות לעימות נרחב. כך יש להבין את תקיפת רכב חיזבאללה בגבול סוריה לבנון (15 באפריל) רק לאחר התראה בירי טיל סמוך לרכב ומתן זמן ליושבי להימלט. בתגובה בחר חיזבאללה לאותת על אודות יכולותיו וכוונותיו באמצעות פריצת הגדר בגבול לבנון בשלוש נקודות במקביל (17 באפריל), אך בלי להפר את הריבונות הישראלית. פעולה זו, שהוכנה מראש, נועדה להמחיש לישראל כי בידי הארגון יכולת מודיעינית ומבצעית לחדור לשטחה ולפגוע ביושבי ובתושבי צפון ישראל ובחייליה, וכי סיכול פרויקט המנהרות שנפרו מתחת לקו הגבול אינו מבטל אפשרות לפעול נגד ישראל בתווך הקרקעי. לחזבאללה עניין לבסס את כללי המשחק שלפיהם הוא עשוי לקדם מהלך קרקעי בתגובה לתקיפה ישראלית בסוריה, שתפגע בחיי אנשיו, או בעקבות תקיפה ישראלית בלבנון, ובוודאי אם יתפתח עימות נרחב.

מדיניותו הזהירה והמדודה של חזבאללה מושפעת גם מסד האילוצים הפנימיים – הכלכליים והפוליטיים - וכן הלחצים מבחוץ (דוגמת הגדרתו כארגון טרור על ידי גרמניה ב-1 במאי) שבהם

נתונים הארגון עצמו ופטרונותו, איראן. מגפת הקורונה אך החרפה את המשבר הכלכלי העמוק בלבנון, המצויה על סף קריסה כלכלית ואשר ממשלתה, הנתונה לחסות חזבאללה, איננה מתפקדת. חזבאללה סובל גם מביקורת גוברת נגדו מצד האוכלוסייה הלבנונית, אשר על פי נתוני הבנק העולמי כמחציתה מצויה מתחת לקו העוני. אמנם, מעמדו הנוכחי של חזבאללה בלבנון מאפשר לו לפעול לקידום האינטרסים העצמאיים של הארגון, ואין גורם במערכת הפוליטית במדינה שביכולתו להשפיע על החלטותיו. אך מנגד, מעמדו הדומיננטי בממשלה מטיל עליו אחריות ציבורית לעתיד המדינה. בין היתר, הוא נאלץ להתמודד עם התחדשות המחאה ברחובות על אף מגפת הקורונה, ואשר הפכה באחרונה אף אלימה יותר. כך, ניתן להעריך כי בטווח הקצר – בינוני לפחות ישאף הארגון להימנע ככל הניתן מעימות צבאי, אם כי יתמיד במאמצי ההתעצמות שלו ובביסוס נוכחותו ברמת הגולן.

במצב זה מתחדדת הדילמה של ישראל ביחס לפעילותה הצבאית נגד החזבאללה: האם נכון לנצל את מצוקתו של חזבאללה ולקדם מהלך צבאי/מתקפת מנע במטרה לפגוע פגיעה ניכרת בכוחו הצבאי של הארגון, בהתבססותו ברמת הגולן ובמיוחד בהתחמשותו באמל"ח מדויק בלבנון? זאת, תוך נטילת הסיכון שמהלך בכיוון זה יחולל עימות נרחב, שתוצאותיו עלולות להיות קשות לשני הצדדים. המלצתנו היא להמשיך ואף להגביר את פעילות המב"מ בסוריה, ובמיוחד לסיכול ההתבססות ברמת הגולן, ועם זאת לשקול פעולה בלבנון אך ורק אם יסתבר כי חזבאללה אכן חצה את רף ההתעצמות (במיוחד בתחום דיוק הטילים), באופן שיש בו כדי להוות איום משמעותי ביותר על ישראל. לבסוף, למרות שבמצב הנוכחי הסבירות למהלך יזום של חזבאללה נגד ישראל נמוכה, אין בכך כדי לבטל את האיום המתפתח מול ישראל ואת האפשרות להסלמה בעקבות מהלך ישראלי. לפיכך, על ישראל להיערך כבר עתה לאפשרות של עימות נרחב – על אף האילוצים התקציביים שגוזרת ההתמודדות עם מגפת הקורונה - בדגש על בניין הכח של צה"ל והכנת החזית האזרחית.